

da smo u našem vremenu Božji suradnici u stvaranju te budućnosti. Vrijednost ove knjige leži upravo u činjenici da autor u njoj uspijeva pokazati aktualnost Svetog pisma za današnje vrijeme. Posebice vrijednim smatram istaknuti članak o umjetnoj inteligenciji budući da u tom radu autor uspijeva sažeti ključan problem suvremenog pristupa ovoj temi na razini EU-a koji ne vodi računa o čovjekovoj duhovnoj i transcendentnoj dimenziji. Članak je pun izvrsnih opažanja i uistinu je vrijedan čitanja. S druge strane, članak tematike stranaca i migracija smatram najslabijim dijelom ove knjige. Naime, članak nudi izvrsnu analizu biblijske terminologije o temi „stranca”. No bilo bi dobro da se autor osvrnuo na Postanak 3,15 kao ključan tekst koji govori o temi dviju vrsta sjemena koja se provlači kroz čitavo Sveto pismo i da se dotaknuo problematike „kozmičke geografije”, tj. poveznice između „bogova i naroda”. Naravno, svjestan sam da jedan rad ili članak ne može spomenuti *sve* o nekoj temi, ali ove dvije teme uvelike stoje u pozadini odnosa Izraela prema „strancima”. No upitnost ovog članka leži u tumačenju teksta iz Mateja 25 na temelju kojeg autor ustvrđuje da „prihvatiti stranca znači prihvatiti samoga Isusa” (str. 62). Naime, biblijski tekst govori da su „maleni” koji su gladni, žedni, stranci, bolesni itd. Isusovi učenici, a ne ljudi općenito ili pak stranci. Osim toga, ovakav pristup tematici migracije poprilično pojednostavnjuje svu njezinu složenost u našem vremenu.

Knjiga *Aktualne teme biblijske teologije* vrijedno je štivo koje će svoju publiku naći prije svega među studentima teologije, ali i među svima onima koji vole čitati i promišljati o tome što nam Sveto pismo govori o onome što se događa *danas*.

Ervin Budiselić

Dane Ortlund

Krotak i ponizan: Ljubav Kristova srca prema grešnicima i patnicima

Osijek: Izvori, 2022., str. 224

„A vi, što vi kažete, tko sam ja?” (Mt 16,15) - tim je riječima Isus potaknuo razgovor sa svojim učenicima zbog kojeg je zapisan jedan od najvažnijih odlomaka o naravi Crkve. To nas ne treba iznenaditi jer su identiteti Isusa i njegova Tijela usko povezani. Sadržaj Ortlundove knjige mogao bi se ukratko opisati parafraziranjem Isusova pitanja: „A Isus, što on kaže, tko je on?”

Ono što je vidljivo i po samom podnaslovu knjige, Ortlund ju piše „običnim kršćanima... grešnicima i patnicima” (str. 13). Nekoliko je puta u knjizi istaknuto da je svrha napisanoga ne samo da odgovori na pitanje: „Tko je on?” (str. 15) nego i „da točnije oblikujemo svoju mentalnu sliku Božje osobe” (str. 127) te „da se trudimo dopustiti Bibliji da nas iznenadi onim što sam Bog kaže” (str. 155). Cilj koji autor želi postići ovom knjigom je da čitatelji, otvorena uma i srca, prouče ne

toliko Kristovo djelo spasenja, nego ono što se nalazi u dubini njegova srca, a što je zapravo uzrok svega što je učinio, što čini, i što će učiniti u budućnosti.

Da bi postigao što je naumio, autor se prvenstveno okreće onome što je Isus sâm rekao za sebe. Ipak, to ovu knjigu ne ograničava na novozavjetno proučavanje, što bi se s pravom moglo očekivati. U nekim poglavljima bavi se i relevantnim starozavjetnim odlomcima, koji pokazuju da šokantnost objave Boga u Kristu nije zbog razlikovanja od ranije objave. Naprotiv, autor vrsno pokazuje da je Trojedini Bog svoje srce prema svojem narodu pokazao ne samo „u riječima proroka nego u proroku koji nam kaže da on *jest* Božja Riječ - utjelovljenje svega što nam je Bog htio reći” (str. 169).

Knjiga se sastoji od uvoda, dvadeset triju poglavlja i epiloga. U svakom se poglavlju autor okreće nekom biblijskom odlomku koji pokazuje kakvo je Kristovo srce u svojoj suštini. Počevši s prvim poglavljem, od kojeg zapravo i potječe glavna teza knjige, autor kroz Evanđelje po Mateju 11,29 pokazuje koje atribute sâm Krist odabire koristiti kada želi opisati svoju najesencijalniju dispoziciju koju osjeća prema svom narodu. Ostatak knjige, zapravo, samo dodatno razlaže i pojačava naglasak na tu činjenicu da Krista pokreću krotkost i poniznost. Opsežnost ove studije vidljiva je po bogatom kazalu biblijskih redaka na kraju same knjige, u kojem se nalazi dvjesto sedamdeset i osam odlomaka (devedeset šest starozavjetnih i sto osamdeset dvije novozavjetne reference).

Osim što je ova knjiga svojevrsno biblijsko proučavanje relevantnih biblijskih odlomaka, ona je također i povijesna studija. Naime, autor se za pomoć u izlaganju svoje glavne ideje okreće pisanjima raznih puritanaca. Štoviše, u uvodu priznaje da „ova knjiga... ne bi postojala da nisam naišao na puritance” (str. 14). U brojnim citatima preuzetima iz propovijedi, teoloških djela, traktata, pa čak i pisama, Ortlund ističe upravo taj isti naglasak na najintimnija obilježja Kristova srca. Oslanjajući se najviše na tekstove Thomasa Goodwina i Jonathana Edwardsa, ali i drugih autora poput Johna Owena, Martyana Lloyd-Jonesa, Jeana Calvina, C. S. Lewisa, Johna Flavela, A. W. Tozera, Richarda Sibbesa, Johna Bunyana itd., Ortlund u ovoj knjizi pruža riznicu teoloških uvida. U tu svrhu posebno su korisne podnožne bilješke (fusnote), u kojima se ne samo navode izvori citiranih odlomaka, nego se čitatelja upućuje i na dodatne resurse za daljnje samostalno proučavanje ove teme.

S obzirom na sve navedeno, ovu se knjigu najprije može smatrati djelom za osobnu pobožnost (eng. *devotional*). Premda teološki bogata, knjiga nije suhoparno akademska. Naprotiv, mnoge ideje izražene u knjizi tako su iznenađujuće, ali u pozitivnom smislu, da čitatelj ne može samo ‘preletjeti’ preko napisanih riječi, bez refleksije o svom odnosu s Kristom. Skoro svaka stranica donosi ozbiljno ‘duhovno meso’ koje će obilno nahraniti dušu kontemplativnog čitatelja.

Iako su poglavlja jako kratka (knjiga ima samo dvjesto šesnaest stranica teksta, ne računajući dodatke, što znači da svako poglavlje prosječno ima devet stranica)

te se svako može pročitati unutar petnaest minuta; brzim čitanjem ove knjige poništila bi se njezina korisnost. Ovo nije knjiga za puko stjecanje informacija.

Budući da nakon uvoda knjiga ima dvadeset tri poglavlja i epilog, što zajedno čini dvadeset četiri poglavlja, ovom bi se knjigom možda najbolje moglo okoristiti na sljedeći način: jedne nedjelje bilo bi dobro pročitati uvod. Nakon toga, tijekom četiri tjedna, od ponedjeljka do subote može se čitati po jedno poglavlje dnevno, kao pripremu za nedjeljno štovanje.

Što se tiče praktične vrijednosti ove knjige, unatoč činjenici da u epilogu autor kaže da bi „postaviti pitanje: ‘Kako da ja ovo sad primijenim u svome životu?’ značilo trivijalizirati svrhu ovoga proučavanja” (str. 215), brojna poglavlja završavaju usmjeravanjem izloženog nauka izravno na čitatelja. Na primjer, jedno poglavlje završava postavljanjem pitanja: „Što to znači za vas?” i daje odgovor: „To znači da će *vas* voljeti do vrhunca” (str. 204). Isto tako, u jednom odlomku ističe: „Ne može se prestati biti Božjim djetetom, a to vrijedi i za vas” (str. 195). Najizravnije, u zaključku jednog poglavlja nalazimo riječi: „Vama kažem...” i: „Vas pitam...” (str. 179–180). Daleko od toga da je ovo proučavanje teoretsko i apstraktno, iznimno je praktično i konkretno za čitatelja.

Osim za osobnu pobožnost, knjigu se može koristiti i u evangelizacijske svrhe. Premda se sadržaj može smatrati naprednijim gradivom za vjernike, ipak na određeni način kreće od temelja i osnova kršćanske vjere. Poklonimo li ovu knjigu svojim neobraćenim rođacima, susjedima, kolegama, ili prijateljima, opis Krista i njegova srca mogao bi im otvoriti oči za Kristovu ljepotu, čak i više od uobičajenog načina predstavljanja evanđelja kao rješenja za ljudski problem grijeha (naravno, ako Bog po svojoj milosti odluči tako koristiti ovu knjigu).

Ortlund u jednom od poglavlja ovako piše o tome: „Svijet glada za drščućom ljubavi, ljubavi koja se sjeća umjesto da napušta. Ljubavi koja nije vezana uz našu ljupkost. Ljubavi koja obuhvaća naš nered. Ljubavi koja je veća od paralizirajuće teme kroz koju možda upravo danas hodamo. Ljubavi u usporedbi s kojom najbolja ljudska ljubavna veza izgleda kao najtiši šapat” (str. 168). Ova knjiga obiluje privlačim opisima Kristova srca. No, to ju ne čini neuravnoteženom jer u ključnim dijelovima ističe i ostale Božje atribute, poput svetosti, pravednosti, srdžbe itd. Upravo zbog te uravnoteženosti knjiga može biti koristan alat svjedočenja nevjernicima. To se može postići poklanjanjem knjige ljudima u našem životu, koji ne poznaju Krista, ali i pokretanjem kućne grupe, odnosno kluba knjige, gdje bi se ova knjiga proučavala, poglavlje po poglavlje, u opuštenom okruženju.

Isto tako, knjiga ima veliku pastoralnu i propovjedničku vrijednost. Pastoralno, knjiga može biti korisna za ispravljanje krivih stavova s kojima se kršćanski vođe svakodnevno susreću u crkvama kojima služe. Ortlund piše: „Kršćanski je život jednostavno proces prilagođavanja vašeg viđenja sebe” (str. 187) i: „Glavna je bitka kršćaninova života prilagođavanje svojega srca Kristovu” (str. 181). Zar to nije polazišna točka pastoralnog savjetovanja? Osim što će vjernicima otvoriti oči za

dio Kristove naravi o kojem možda nikada nisu uopće razmišljali, ili mu barem nisu posvetili dovoljno pažnje, također će im posljedično pomoći da isprave i izoštre sliku o sebi samima. Ovu knjigu pastor može koristiti kao alat u svojoj osobnoj pripremi za problematične razgovore, ali ju može i pokloniti ili posuditi ljudima koje savjetuje, a kojima bi dobro došlo da se upoznaju s jednim ili više poglavlja ove knjige.

Homiletičku korist ove knjige vidimo u sljedećem ukoru, odnosno pozivu na uravnoteženo propovijedanje sadržaja ove knjige: „Postoji vrsta propovijedanja i biblijskog poučavanja koje nije osjetilo Božje srce prema njegovu nestalnom narodu, nije okusilo što prirodno teče iz njega, a koje uza svu svoju preciznost u konačnici umrtvljuje slušatelje. Puritanci ili propovjednici Velikog probuđenja nisu bili takvi. Oni su znali da kad Bog želi darežljivo izliti dobrotu na svoj narod, on to čini određenom prirodnošću koja odražava najveće dubine njegova bića” (str. 144). Drugim riječima, brojnim propovijedima koristilo bi kada bi bile sličnije ovoj Ortlundovoj knjizi. U tu svrhu možda bi se uz pomoć ove knjige mogla napraviti serija propovijedi koja bi trajala šest mjeseci (tj. dvadeset četiri nedjelje).

U zaključku, prema ovoj knjizi teško je imati zamjerke. Početna se poglavlja malo čine nepovezanimi i nezgrapno poredanim, no to se ispravlja kasnije u knjizi. Citiranje puritanaca knjigu bi moglo učiniti odbojnom čitateljima izvan evanđeoskoga kršćanstva i protestantizma ili čitateljima kojima su ta imena dosad bila nepoznata (što se možda moglo spriječiti kratkim biografijama na kraju knjige). Kratkoću poglavlja možemo smatrati manom, ali samo u smislu da u nama stvara čežnju za dodatnim sadržajem.

Ipak, činjenica da je ovo knjiga o Kristu i najdubljim istinama o njegovu srcu, a ne o teološkom sustavu, određenoj denominacijskoj tradiciji ili struji doktrinarnih promišljanja, ovu knjigu čini značajnom i zanimljivom. Iako je suvremena, lako je uočiti da se radi o knjizi koja će s godinama postati klasik. Ne samo da je Ortlund napisao knjigu koja pokazuje naznake da s protjecanjem vremena neće gubiti na relevantnosti, nego i knjigu koja obećava da će opetovanim čitanjem samo postajati bolja i da će imati sve dublji utjecaj - na pojedine čitatelje, na lokalne crkve pa čak i na Crkvu općenito.

Mario Kushner